

Základní typy budek: poštovník

May 10, 2020 · 8 min · Mirek

Obyvatelé

Obvyklým obyvatelem je poštołka obecná (*Falco tinnunculus*) nebo kalous ušatý (*Asio otus*). Začneme nejprve poštołkou...

Poštołka obecná

Jedná se o malého dravce (hmotnost 136-314 g, rozpětí křídel 65-82 cm) patřícího do čeledi sokolovitých. Navzdory své malé velikosti je drobná poštołka velkým a srdnatým bojovníkem (jak mohou potvrdit ornitologové, kteří je chytají do sítí a kroužkují - a poznali zblízka její drápy a zobák :)), její kořisti je však pouze drobná kořist složená z hlodavců, rovnokřídlého hmyzu a v nouzi i pěvců. Poštołky obývají otevřenou (zemědělskou) krajinu a jejich lovištěm jsou pole případně rozsáhlejší louky, eventuálně lesní mýtiny. V souvislém lese na ně však nenarazíte. Převážnou většinu kořisti tvoří drobní hlodavci - především

hraboš polní (*Microtus arvalis*), hraboš mokřadní (*Microtus agrestis*), méně často pak například norník rudý (*Clethrionomys glareolus*) nebo např. myšice křovinná (*Apodemus sylvaticus*). Někdy bývá neprávem obviňována z lovu drobné užitečné zvěře (koroptví, bažantů, zajíců apod.), podobná kořist je však vzhledem k její velikosti a hmotnosti mimo její možnosti.

Poštolka loví z letu a za jeden den uloví alespoň 1-2 hraboše, při dostatku kořisti je však nespořádá celé, ale vybere si pouze nejchutnější části. Skutečný počet odlovených hlodavců je tak výrazně vyšší. Počet odlovených jedinců přímo úměrou stoupá i během krmení mláďat, kterých mají v případě dostatku potravy šest až osm. K lovu hrabošů je přizpůsoben i její zrak - poštolka vidí hlodavce na velkou vzdálenost a dokáže spatřit i močovinou, kterou hraboši vylučují. Díky tomu dovede rozpoznat v terénu aktivní nory a chodníčky a může se zaměřit přímo na konkrétní místa s výskytem kořisti. Tato schopnost jí umožňuje nalézt dostatek potravy pro rozmnožování i v letech s nízkou početností hlodavců. Dokáže také při letu stabilizovat hlavu na místě podobně jako stabilizátory ve fotoaparátech (mrkněte se na video níže).

Poštolky hnízdí v tzv. polodutinách, nouzově také využívají hnízda po strakách, holubech či dalších dravcích. Nalezení vhodné hnízdní dutiny je však pro poštolky problematické (zkuste v moderní zemědělské krajině najít strom s dutinou o průměru alespoň 20 cm... často bohužel nenaleznete ani ten strom). Hnízdní budky jim v tomto mohou velice pomoci, poštolky je rády osidlují a díky tomu že jde o dravce hnízdící v koloniích dokáží v jedné oblasti obsadit více budek nedaleko od sebe a nekonkurují si.

Díky výše uvedeným vlastnostem je poštolka velmi vhodným druhem pro využití v biologické ochraně jako pomocník se snižováním škod způsobených drobnými hlodavci (zejména hrabošem polním).

Kalous ušatý

Kalous je středně velká sova, kterou můžeme velikostí přirovnat k zavalitější poštolce. Pro její vzhled jsou charakteristická malá "ouška" na hlavě a tato sova může svým vzhledem připomínat zmenšeninu výra velkého - kalous je však několikanásobně menší (hmotnost 220-435 g, rozpětí křídel 90-100). Podobně jako poštolky hnízdí v otevřené krajině na solitérních stromech, případně remízcích, či stromořadích nebo okrajích lesních celků. Potravou jsou opět převážně drobní hlodavci - hraboši, myšice a norníci. Narozdíl od poštolky kalous ušatý loví po setmění a to především pomocí svého skvělého sluchu.

Hnízdo si kalous stejně jako většina dalších druhů sov nestaví, místo toho využívá opuštěná hnízda jiných ptáků (nejčastěji strak, vran a kání) nebo stromové polodutiny a

námi instalované polobudky. Může mít až 7 mláďat, jejich počet opět závisí na dostupnosti potravy jejíž spotřeba je podobná poštolce - alespoň 1-2 hlodavci "na hlavu". Stejně jako poštolka i kalous v případě dostatku potravy pokračuje v lovu a reálný počet odlovených jedinců tak bývá vyšší.

Mladá poštolka se učí létat.

Mláďata odpočívají v okolí poštovníku. Podle trusu je snadno poznat, zda byla budka obsazená.

V tomto zobanu skončí každý den několik hlodavců. Pro zemědělce dobrá zpráva!

The head stabilization of the American Kestrel

Poštolka dokáže v letu stabilizovat polohu hlavy na jednom místě! (video z kanálu "Reddit video")

Rady pro umístění budky

Poštolníky umísťujte výhradně do otevřené krajiny (pole, louky). Preferujte volný prostor (soliterní stromy, stromořadí a remízky), budky se snažte umístit alespoň 100 metrů od hranice lesa a raději se vyhněte stromořadím propojujícím lesní celky - předejete tak predaci kunami, kterým se kalous ani poštolka neumí bránit. Vyhněte se také místům, kde se pohybují lidé - poštolky jsou citlivější na pohyb v okolí hnízda, nebezpečím může být i vandalizmus. V některých místech může pomoci natočení budky vletovým otvorem směrem od zdroje ruchu (cesty atp.) tak, aby ptáci na kolemjdoucí přímo z budky neviděli (a kolemjdoucí zase neviděli přímo na ptáky).

Čím výše budku umístíte, tím raději ji ptáci obsadí. Absolutní výška nehraje roli - uprostřed pole na strništi poštolka zahnízdí klidně i na 1,5 metrové tyči, ale pokud jsou v blízkém okolí vysoké stromy, musí být i budka vysoko. Zároveň je vhodné zvolit dostatečnou výši budky i kvůli případným vandalům. K budce musí mít pták volný přílet - před vletovým otvorem nesmí překážet větve. My máme dobrou zkušenost s umísťováním budek do výšky cca 5 metrů na soliterní stromy v polích, případně do od lesních porostů oddělených remízků. Kvůli nutnosti věšet budky do větší výšky je obvykle třeba delší a těžší žebřík, volte místo s vhodnou dostupností. Udělejte si procházku, vhodné místo objevíte...

Výše uvedený text je platný pro poštolky i kalouse. Ke kalousům jenom doplním, že mají rádi v přítomnosti budky nějakou zeleň (strom samotný, blízký okraj lesa, případně větší křoví pokud byste budku umístili na nějakou tyč) - samec ji s oblibou využívá jako úkryt a budku jim tak zatraktivníte.

Poznámka pod čarou – instalace na sloupy el. vedení:

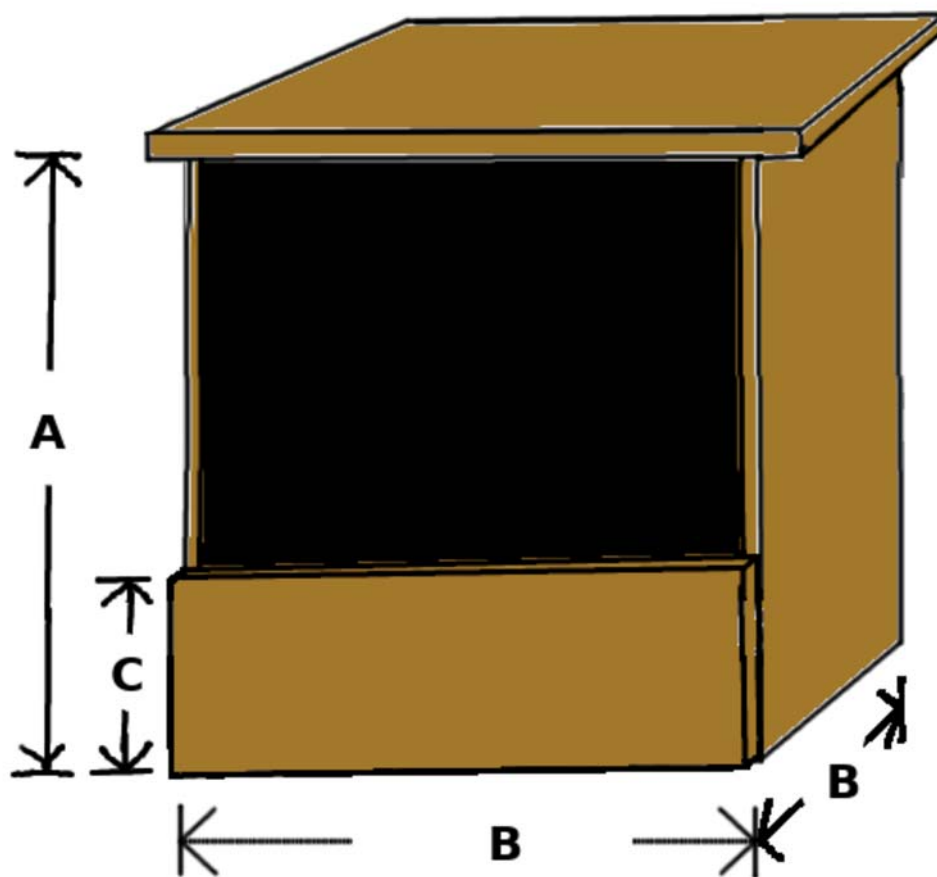
Faktem je, že v dnešní krajině podobných stromů moc není a pro umístění budek velmi dobře fungují i betonové (kovové) sloupy elektrického vedení. Nejen že fungují, betonové sloupy mají dokonce i téměř nulové procento predace - kunám se na podobném stavbě pravděpodobně špatně leze. Kovové sloupy jsou na tom s mírou predace prý o trochu hůř.

Tento způsob instalace však není možné z vícero důvodů jednoduše doporučit - napětí v drátech je obrovské, i samotný beton vodí elektrický proud a dále může dojít k různým poruchám a zkratům. Sloupy prostě nejsou a nebudou 100% bezpečné... a to ještě neřeším riziko pádu a legislativu. Nechci nikoho navádět k instalaci na sloupy, avšak i mezi ornitology se toto řeší a přijde mi tak lepší, aby informace zazněly, než aby se z toho dělalo tabu. Případnou instalaci je rozhodně nutné dohodnout s majitelem rozvodné sítě. Osobně doporučuji nejprve jiné, jednodušší a méně riskantní možnosti instalace. Zvažte sami a rozhodně nepodceňujte riziko úrazu!!!

Rozměry a doporučení pro výrobu budky svépomocí

Budku můžeme vyrobit ze dřeva nebo plastu.

Budka ze dřeva

Technický náčrt poštolníku (budka pro poštolky i kalouse)

Poštolník vyrobený ze dřeva.

Doporučené rozměry pro výrobu ze dřeva: výška 30 cm (A), dno 30 x 20 cm (B), přední stěna je vysoká 1/3 z přední části budky (10 cm, C), vletový otvor tvoří 2/3 z přední stěny budky. Tyto rozměry už raději nezmenšujte, ptáci se tam musí vejít. Rozšířením s ohledem na velikost materiálu nic nezkazíte, ale příliš to nepřehánějte - budka bude zbytečně těžká. Ve dne vyvrtejte několik 3 mm otvorů pro odtékání vody.

Budku před umístěním vyplňte až po okraj přední stěny hustě napěchovanou suchou trávou, bez toho nebude pro ptáky atraktivní! Ideální je stařina podél cest - saje méně vody. Tráva se postupem času změní na zemitou podestýlku, neměla by však vyslověně hnít (v tom případě byla mokrá nebo nasávala moc vody - materiál vyhoďte a vyměňte za nový). Tento materiál dle našich zkušeností není nutné na konci každé sezóny vyměňovat za nový, je ale vhodné jej každoročně kontrolovat a doplňovat, pokud jeho tloušťka poklesne čelní hranu budky (lze kontrolovat i dalekohledem).

! stará tráva nacpaná uvnitř poštolníku Nezapomeňte budku až po okraj vycpat starou trávou!

Ideální je vyschlá stařina, kterou najdete podél cest.

Budka z plastu

Poštovník vyrobený z plastového kanystru.

Úvodem k výhodám a nevýhodám této konstrukce. Plastové budky pro drobné pěvce dle zkušeností zkušenějších nedoporučuji, v případě polobudek pro poštolky s velkou "dírou" jsme však problémy s vlhkostí nedejbože úmrtím mláďat nezaznamenali (bavím se o desítkách budek a více než desetiletém sledování). Budky fungují a jsou levné, protože pro jejich výrobu je možné využít levné plastové kanystry s velikostí zhruba 40 x 27 x 23 cm (objem 20l). Nový stojí asi 160 Kč.

Nyní k nevýhodám: Kanystry musí být čisté (nové), případně je musíte vymýt (což ne vždy jde nebo se s ohledem na jejich obsah smí!). Dále je vhodné je pořídit v co nejméně křiklavé barvě a i přesto natřít, nějakým méně rušivým nátěrem - ptákům je to fuk, ale v krajině by to mohlo vypadat ošklivě (natřeny na hnědo pak kupodivu docela dobře splývají). Nátěr má ale tendence se odlupovat, takže ho musíte obnovovat. Dále kanystrové ptačí budky postupem času na slunci křehnout a mají tendence praskat (a ve výsledku vydrží méně než //dobře udělaná dřevěná budka//, navíc musíte plastové zbytky odnášet pryč). A v neposlední řadě - plast prostě do přírody nepatří.

Doporučené rozměry pro výrobu z plastových kanystrů: plastové kanystry s objemem cca

20-30 litrů a velikostí zhruba 40 x 27 x 23 cm, přední stěna tvoří 1/3 z přední části budky(asi 13 cm, C), zaoblený vletový otvor tvoří 2/3 z přední stěny budky. Spodní část vletu obalte, aby se ptáci neporanili o plastovou hranu - doporučuji plastovou hadici přichycenou na dvou místech viz foto níže pomocí 2-3 mm vázacího drátu. Můžete případně použít i dřevěné hranolky. V nejhlubších částech dna vyvrtejte spoustu 3 mm otvorů pro odtékání vody (dávám 6 otvorů do víčka a potom další otvory po cca 5 cm).

Budku před umístěním vyplňte až po okraj přední stěny hustě napěchovanou suchou trávou, bez toho nebude pro ptáky atraktivní! Ideální je stařina podél cest - saje méně vody. Tráva se postupem času změní na zemitou podestýlku, neměla by však vyslověně hnít (v tom případě byla mokrá nebo nasávala moc vody - materiál vyhodte a vyměňte za nový). Tento materiál dle našich zkušeností není nutné na konci každé sezóny vyměňovat za nový, je ale vhodné jej každoročně kontrolovat a doplňovat, pokud jeho tloušťka poklesne čelní hranu budky (lze kontrolovat i dalekohledem).

Vlet plastového poštolníku obalený plastovou hadicí. Ani v případě plastové budky nezapomeňte na vycpání suchou stařinou!

Mrkněte se i na další články:

- Základní typy budek: puštíkovník (velký sovník)

- [Instalace budek pro zemědělce na plzeňsku je za mnou](#)
- [Přehled, obyvatelé a rozměry základních typů budek](#)
- [Biologická ochrana v praxi: Zemědělská krajina](#)
- [Základní typy budek: polobudka pro pěvce \(rehkovník, skorcovník\)](#)

[budky](#)

[konstrukce budek](#)

[polobudka](#)

[hraboš](#)

[dravci](#)

[zemědělství](#)

Web běží na [Hugo](#) a upraveném [PaperMod](#). Dík!